

УДК 327.3

DOI <https://doi.org/10.30970/PPS.2024.55.44>

РОЛЬ ПРЯМИХ ІНОЗЕМНИХ ІНВЕСТИЦІЙ У ЄВРОПЕЙСЬКІЙ РЕГІОНАЛЬНІЙ ПОЛІТИЦІ

Юлія Лемко

*Національний університет «Львівська політехніка»,
кафедра політології та міжнародних відносин
вул. Степана Бандери, 12, 79000, м. Львів, Україна*

Прямі іноземні інвестиції (ПІІ) відіграють надзвичайно важливу роль у формуванні сучасної регіональної політики Європи, оскільки вони мають потенціал для стимулювання економічного зростання, створення робочих місць та розвитку технологій. У даній статті будуть розглянуті різні аспекти впливу ПІІ на сучасну європейську регіональну політику. Зокрема, будуть розглянуті переваги впливу таких інвестицій на економіку. Наприклад, йдеться про створення нових робочих місць у регіонах та технологічну модернізацію, адже іноземні компанії часто приносять новітні технології та досвід, що може допомогти місцевим підприємствам підвищити свою конкурентоспроможність. У даній статті також будуть розглянуті регуляторні зміни держав щодо прямих іноземних інвестицій, адже їх вплив також проявляється у створенні сприятливого бізнес-середовища. Країни, що прагнуть залучити інвестиції, зазвичай вдосконалюють своє законодавство, щоб зменшити бюрократію та полегшити ведення бізнесу. Це видно на прикладі Ірландії, яка стала популярною країною для інвестицій завдяки своїм податковим пільгам. Проте ПІІ також мають і негативний вплив на економіки держав. Тому в даній статті будуть розглянуті соціальні виклики, оскільки іноземні інвестиції можуть викликати соціальні проблеми, такі як нерівність. Також йдеться про екологічний аспект, що веде до «двоєї» сторони. Адже з однієї сторони інвестиції у відновлювані джерела енергії, такі як вітряні електростанції в Данії, підкреслюють важливість ПІІ для досягнення кліматичних цілей Європи. Однак, якщо іноземні інвестори зосереджуються на традиційних енергетичних ресурсах, це може призвести до екологічних проблем. Отже, актуальність дослідження зумовлена тим, що ПІІ можуть бути потужним інструментом для розвитку регіональної політики в Європі, проте їхній вплив потребує ретельного управління, щоб максимізувати вигоди і мінімізувати ризики.

Ключові слова: європейська регіональна політика, прямі іноземні інвестиції, регіон, галузева структура прямих іноземних інвестицій.

Постановка проблеми. Сучасні особливості розвитку світового господарства зумовлені глобальними економічними змінами. Зростаюча взаємозалежність економік країн потребує розробки скоординованих стратегій співпраці та створення гнучкої системи відносин між державами і міжнародними організаціями.

Ключовим елементом ефективної співпраці є інвестиційно-економічне співробітництво між країнами. Важливу роль у цьому контексті відіграє інвестиційна політика Європейського Союзу, яка викликає значний інтерес у дослідженнях. Іноземні інвестиції створюють значні можливості для економічного зростання, але важливо також враховувати стратегії, які забезпечать їх інтеграцію в місцеві економіки для досягнення максимальних вигод та можуть суттєво змінити економічний ландшафт регіону.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблеми актуальних інвестиційних процесів в умовах глобалізації вивчаються науковцями по всьому світу. Значна увага питанням інвестування в сучасних реаліях була приділена Robert Castel, який досліджує

вплив інвестицій на економічний розвиток регіонів Європи, зокрема в контексті структурних фондів ЄС, Anna Martin, яка спеціалізується на оцінці ефективності інвестиційних проектів у рамках регіональної політики ЄС. Також важливу роль відіграють дослідження Frederica Lemaire який вивчає взаємозв'язок між інвестиціями та регіональними нерівностями, акцентуючи увагу на нових членах ЄС. Ці вчені роблять значний внесок у розуміння механізмів інвестування в контексті європейської регіональної політики.

Виклад основного матеріалу. Прямі іноземні інвестиції (ПІІ) відіграють вирішальну роль в економічному розвитку, приносячи капітал, технології та експертизу ПІІ сприяють зростанню економіки регіонів, забезпечуючи капітал для розвитку підприємств і інфраструктури.

Інвестиційна політика Євросоюзу істотно відрізняється від національних інвестиційних стратегій через свій міжнародний характер. Інвестиційна політика Євросоюзу відрізняється від національних інвестиційних стратегій в першу чергу через свій міжнародний характер, що зумовлює необхідність врахування інтересів багатьох країн-членів. По-перше, ЄС прагне забезпечити рівні умови для всіх учасників внутрішнього ринку, що створює конкурентне середовище. Наприклад, програма «Горизонт Європа» не лише підтримує дослідження і інновації, але й спонукає до співпраці між університетами та компаніями різних держав-членів. По-друге, інвестиційна політика ЄС має на меті зменшення регіональних диспропорцій, що реалізується через фонди, такі як Європейський фонд регіонального розвитку. Цей фонд інвестує в менш розвинені регіони, щоб стимулювати їх економічне зростання та інтеграцію в єдиний ринок. По-третє, ЄС активно просуває концепцію сталого розвитку, що включає екологічні інвестиції. Наприклад, «Зелена угода» ЄС передбачає значні капіталовкладення у відновлювані джерела енергії, щоб знизити викиди CO₂. Таким чином, інвестиційна політика ЄС є не лише економічною, а й соціальною та екологічною стратегією, яка враховує багатогранність інтересів та потреб держав-членів.

За даними Європейської Комісії інвестиційна політика ЄС спрямована на [1]:

- відкриття зовнішніх ринків для компаній Євросоюзу;
- гарантування компаніям ЄС захисту за кордоном;
- формування передбачуваного та прозорого бізнес-середовища;
- залучення міжнародних інвестицій в ЄС;
- чітке та послідовне виконання міжнародних інвестиційних правил;
- захист інвестицій громадян та компаній ЄС за кордоном;
- забезпечення вільного руху платежів, капіталу та ключових кадрів, необхідних для міжнародних інвестицій.

Основою реалізації інвестиційної політики ЄС є оптимізація розподілу капіталу в інтегрованій Європі та сприяння стабільному економічному зростанню регіону. Крім того, інвестиційна політика Європейського Союзу базується на засновницьких договорах та принципах, що регулюють функціонування єдиного внутрішнього ринку, який забезпечує вільний рух капіталу між державами-членами та ефективно його використання. Наприклад, коли транснаціональна компанія, така як Toyota, відкриває виробничий завод у країні, це не лише створює робочі місця, але й передає навички та технології місцевій робочій силі. Ще одним прикладом може бути інвестиції в Східній Європі, зокрема в Польщі та Чехії, допомогли модернізувати виробничі потужності та залучити нові технології, що сприяло загальному економічному підйому. Залучення ПІІ часто веде до створення нових робочих місць. Наприклад, відкриття заводів відомих транснаціональних компаній, таких як Samsung в Польщі, не лише забезпечує нові робочі місця, а й підвищує конкурентоспроможність місцевих працівників через навчання та обмін знаннями. ПІІ часто

супроводжуються впровадженням нових технологій та інновацій, що підвищує загальний рівень технологічної готовності регіону. Наприклад, інвестиції в ІТ-сектор в Ірландії призвели до створення хабу для технологічних компаній, таких як Google та Facebook, що стимулює розвиток стартапів. Також залучення іноземних інвестицій сприяє диверсифікації економіки регіонів, що зменшує залежність від традиційних галузей. Наприклад, інвестиції в «зелені» технології у Німеччині дозволяють переходити на більш стійкі та екологічно чисті виробництва.

Європейський Союз дійсно розглядає прямі іноземні інвестиції (ПІІ) як ключовий фактор, що приносить вигоди для економіки та суспільства. Наприклад, завдяки відкритому інвестиційному режиму, ЄС приваблює інвесторів з усього світу, що сприяє створенню нових робочих місць і підвищенню конкурентоспроможності. Одним із прикладів є «Зелена угода» ЄС, яка стимулює інвестиції в екологічно чисті технології. Іноземні компанії, такі як Tesla, активно інвестують у виробництво електромобілів в Європі, що свідчить про відкритість ринку і вигоди для місцевої економіки. Крім того, у 2021 році ЄС запровадив нову інвестиційну стратегію, яка спрямована на підтримку стратегічних секторів, таких як цифрові технології та охорона здоров'я. Це створює додаткові можливості для іноземних інвесторів, оскільки вони можуть брати участь у розвитку інфраструктури та інновацій, що підвищує їхню зацікавленість у придбанні компаній в ЄС. Таким чином, відкритий інвестиційний режим ЄС не лише знижує бар'єри для іноземних інвесторів, але й створює сприятливе середовище для економічного зростання та соціального розвитку.

Прямі іноземні інвестиції сприяють інтеграції регіонів як в межах ЄС, так і між країнами. Інвестиції в інфраструктуру, такі як дороги та залізниці, покращують зв'язки між регіонами. Наприклад, проект «Трансєвропейська мережа» (TEN-T) підтримує розвиток транспортних коридорів, що полегшує пересування товарів та послуг.

Однією із важливих особливостей прямих іноземних інвестицій є політичні та соціальні аспекти. Залучення ПІІ може мати політичні наслідки, зокрема покращення відносин між країнами. Країни, які отримують інвестиції, можуть стати більш привабливими для інших інвесторів, створюючи позитивний цикл. Однак, якщо іноземні інвестори мають занадто великий вплив, це може призвести до соціальних напружень. Дійсно, коли іноземні інвестори мають значний вплив на європейську політику, це може викликати соціальні напруження. Наприклад, інвестиції з Китаю в інфраструктуру деяких країн Східної Європи, як-от Угорщина, призвели до критики з боку європейських партнерів, які вважають, що це загрожує національному суверенітету. Крім того, ситуація з іноземними інвестиціями в енергетику, наприклад, у випадку з російським газом, викликала серйозні дебати про енергетичну залежність. Коли країни, такі як Польща або країни Балтії, виражають занепокоєння щодо іноземного контролю, це може призвести до протестів і підвищення націоналістичних настроїв серед населення. Такі ситуації вимагають прозорості та рівноваги між іноземними інвестиціями та інтересами місцевих спільнот, щоб уникнути соціальних напружень.

Багато прямих іноземних інвестицій, які надходять до Європи, зосереджуються на більших економіках і великих міських центрах. Наприклад, у 2021 році Лондон залучив близько 46 мільярдів доларів США інвестицій, що значно більше, ніж будь-яке інше місто в Європі, завдяки розвиненому сектору фінансових послуг, мультикультурному середовищу та вигідним бізнес-регуляціям. Подібно, Париж став центром для стартапів у технологічному секторі, що додатково підсилюється такими ініціативами, як програма "La French Tech", яка заохочує інновації та інвестиції. Амстердам, зі своєю стратегічною локацією та вигідними податковими умовами, також зазнав зростання FDI, особливо в таких

секторах, як технології та логістика. Люксембург, відомий своїми фінансовими послугами та податковими пільгами, залучає значні інвестиції від багатонаціональних корпорацій, які прагнуть створити європейську базу. Концентрація прямих іноземних інвестицій у цих ключових містах не лише підкреслює економічні нерівності в Європі, але й акцентує на важливості урбанізації та інфраструктури для залучення іноземних інвестицій. Ця тенденція ставить виклики перед менш розвиненими регіонами, які можуть мати труднощі з конкуренцією за інвестиції, що призводить до постійних зусиль щодо просування регіональних стратегій розвитку.

Внутрішньоєвропейські прямі іноземні інвестиції дійсно відіграють важливу роль у регіональному розвитку, особливо в менш розвинених районах. Наприклад, звіт 2020 року показав, що країни, як-от Польща та Румунія, стали значними отримувачами внутрішньоєвропейських прямих іноземних інвестицій, що допомогло трансформувати їхні економіки. Одним з прикладів є автомобільна промисловість у Польщі, де компанії, такі як Volkswagen і Toyota, відкрили виробничі потужності. Ці інвестиції не лише створюють робочі місця, але й стимулюють місцеві ланцюги постачань, сприяючи зростанню пов'язаних секторів, таких як логістика та послуги. Крім того, регіони в південній Європі, такі як Португалія, отримали вигоду від внутрішньоєвропейських інвестицій у відновлювальну енергетику. Компанії з північних європейських країн активно інвестували в проекти з вітрової та сонячної енергії, що не лише створює робочі місця, але й підвищує енергетичну незалежність. Ці інвестиції часто сприяють передачі знань та інновацій, що призводить до продуктивних вигравів. Наприклад, коли транснаціональна корпорація відкриває підприємство в менш розвиненій області, вона, як правило, приносить передові технології та практики, які місцеві компанії можуть впроваджувати, підвищуючи загальну продуктивність регіону.

Отже, внутрішньоєвропейські прямі іноземні інвестиції слугують каталізатором зростання в слабших регіонах, створюючи робочі місця, підвищуючи продуктивність і сприяючи економічній диверсифікації.

Особливе питання, яке виникло в останні роки, пов'язане з китайськими прямими іноземними інвестиціями. Це інвестування значно зросло, збільшившись з 1,6 мільярда євро в 2010 році до 35 мільярдів євро в 2016 році, і в основному зосереджено на нових проектах. Великобританія, Німеччина, Франція та Італія отримують більшість інвестицій (75 відсотків у 2017 році), хоча Нідерланди, Швеція та Бельгія також спостерігали збільшення. Відмінною рисою китайських інвестицій є фінансування інфраструктури в рамках ініціативи «Один пояс, один шлях», такі як портові об'єкти в Греції, енергетичні проекти в Португалії та транспортні системи у Великій Британії. Проте посилений контроль за китайськими ПІІ з боку ряду країн ЄС та на рівні ЄС призвів до того, що держави-члени переглянули підтримувані державою інвестиції, а також інвестиції в чутливі технології та критичну інфраструктуру. Це є одним із факторів, що призвело до нещодавнього зниження китайських інвестицій.

Побоювання щодо китайських ПІІ включають: роль китайської держави та потенційний політичний вплив; відсутність взаємності та чесної конкуренції; ризик втрати конкурентоспроможності та технологічного лідерства; а також питання безпеки. Ширше питання полягає в тому, як найкраще максимально використати потенціал прямих іноземних інвестицій (ПІІ) у рамках політики, орієнтованої на території. У той час як традиційний підхід до залучення ПІІ зосереджувався на потенційному створенні робочих місць, останні стратегії виявилися більш вибірковими, підкреслюючи внесок іноземних компаній у економічний розвиток конкретного місця. Важливими факторами є вплив на

конкурентоспроможність місцевих компаній, можливість співпраці та ефекти продуктивності, які виникають у результаті. Ключовим викликом є те, чи зміцнюють ПП промислові кластери, сприяють підвищенню кваліфікації та забезпечують довгострокову регіональну стійкість. Поряд з потенційними перевагами, дослідження показали негативні наслідки для регіонального та місцевого розвитку, зокрема там, де не вдалося інтегрувати ПП в місцеві економіки, виникла «двійна економіка», надмірна залежність від одного великого роботодавця та пов'язані проблеми у разі зниження або перенесення. Це дійсно важлива проблема. Наприклад, у регіонах, де іноземні інвестори контролюють основні галузі, ми можемо спостерігати явище «двійної економіки». В Угорщині, де великий вплив мають транснаціональні компанії, таких як Audi, спостерігається значна залежність від одного сектора – автомобільної промисловості. Якщо компанія вирішує скоротити виробництво або перенести його в іншу країну, це може призвести до масових скорочень робочих місць і економічної нестабільності для місцевих громад. Ще один приклад – це ситуація в регіонах Італії, де великі іноземні інвестиції в агробізнес призвели до зменшення підтримки місцевих фермерів. Коли великі агрокомпанії домінують, місцеві виробники можуть опинитися в незручному становищі, що створює дисбаланс і ускладнює їхню конкуренцію.

Висновки. Ці приклади ілюструють важливість інтеграції прямих іноземних інвестицій у місцеві економіки, щоб уникнути надмірної залежності від одного великого роботодавця та зберегти економічну стійкість регіонів. Отже, прямі іноземні інвестиції є важливим інструментом для розвитку регіональної політики в Європі. Вони сприяють економічному зростанню, створенню робочих місць та технологічному прогресу, проте для максимізації їхнього позитивного впливу необхідні продумані політики та механізми контролю. Вони не лише приносять капітал і технології, але й слугують каталізатором всебічного регіонального розвитку, що робить їх важливим компонентом ефективних регіональних політик.

Список використаної літератури

1. Brien P (2019) The UK Shared Prosperity Fund, Briefing Paper No 08527, 13 March 2019, House of Commons Library. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://researchbriefings.parliament.uk/ResearchBriefing/Summary/CBP-8527> (дата звернення: 01.07.2024).
2. ESPON. The World in Europe, global FDI flows towards Europe. Extra-European FDI towards Europe, Main report. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://archive.espon.eu/fdi> (дата звернення: 21.07.2024).
3. Regional investment in Wales after Brexit: Securing Wales' future, Welsh Government, 2017. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://gov.wales/sites/default/files/publications/2018-10/regional-investment-in-wales-after-brexit.pdf> (дата звернення: 21.06.2024).
4. "Regional Development Policy: A New Framework for the Future", European Commission, [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://ec.europa.eu/regional_policy/en/information/publications/studies/2020/regional-development-policy-a-new-framework-for-the-future (дата звернення: 01.08.2024).
5. Hanemann T, Huotari M and Kratz A Chinese FDI in Europe: 2018 Trends and Impact of new screening policies, Report by Rhodium Group (RHG) and the Mercator Institute for China Studies (MERICS), Papers on China, MERICS [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.merics.org/en/report/chinese-fdi-europe-2018-trends-and-impact-new-screening-policies> (дата звернення: 21.07.2024).
6. "Main Trends in Regional Policy", European Parliament [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.europarl.europa.eu/factsheets/en/sheet/72/main-trends-in-regional-policy> (дата звернення: 01.06.2024).

7. Sectoral Policies and Regional Development: A Review", International Labour Organization [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://www.ilo.org/global/publications/books/WCMS_978910_Sectoral-policies-and-regional-development.pdf (дата звернення: 11.05.2020).
8. "The Economic Impact of Regional Policies", OECD, [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://www.oecd.org/regional/the-economic-impact-of-regional-policies.htm> (<https://www.oecd.org/regional/the-economic-impact-of-regional-policies.htm>), (дата звернення: 11.05.2020).
9. The official site of European Commission. Investment [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ec.europa.eu/trade/policy/accessing-markets/investment/> (дата звернення: 21.04.2024).
10. The official site of European Commission. Europe 2020 strategy [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://ec.europa.eu/info/business-economy-euro/economic-and-fiscal-policy-coordination/eu-economic-governance-monitoring-prevention-correction/european-semester/framework/europe-2020-strategy_en (дата звернення: 13.06.2024).

THE ROLE OF FOREIGN DIRECT INVESTMENT IN EUROPEAN REGIONAL POLICY

Yuliya Lemko

*National University "Lviv Politechnic",
Department of Political and International Relations science
Stepana Bandery Str., 12, 79000, Lviv, Ukraine*

Foreign direct investment (FDI) plays an extremely important role in shaping contemporary European regional policy, as it has the potential to stimulate economic growth, job creation and technological development. This article will consider various aspects of the impact of FDI on modern European regional policy. In particular, the advantages of the impact of such investments on the economy will be considered. For example, it is about the creation of new jobs in the regions and technological modernization, because foreign companies often bring the latest technologies and experience, which can help local enterprises to increase their competitiveness. This article will also consider the regulatory changes of the states regarding foreign direct investments, because their influence is also manifested in the creation of a favorable business environment. Countries looking to attract investment usually improve their laws to reduce red tape and make it easier to do business. This can be seen on the example of Ireland, which has become a popular country for investment due to its tax benefits. However, FDI also has a negative impact on the economies of states. Therefore, this article will look at social challenges, as foreign investment can cause social problems such as inequality. It is also about the environmental aspect, which leads to a "double" side.

After all, on the one hand, investments in renewable energy sources, such as wind farms in Denmark, emphasize the importance of FDI for achieving Europe's climate goals. However, if foreign investors focus on traditional energy resources, this may lead to environmental problems. Therefore, the relevance of the study is determined by the fact that FDI can be a powerful tool for the development of regional policy in Europe, however, their impact requires careful management in order to maximize benefits and minimize risks.

Key words: European regional policy, foreign direct investment, region, sectoral structure of foreign direct investment.